

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όρ.), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; φαξ: 210 7233217;

e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

**Προτάσεις για το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του
Ανθρώπου**

Συνοπτικές Προτάσεις προς την Convention (στοιχεία κατάθεσης
εγγράφου στην Convention: Charte 4425/00, Contribution 279)

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

1. Η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Ελλάδας κατ' αρχήν θεωρεί θετική την απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αποκτήσει τη δική της Χάρτα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η απόφαση αυτή είναι ενδεικτική αφ' ενός της πρόθεσής της να τονίσει τη σημασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και δηλωτική περαιτέρω ανάπτυξης της ενοποιητικής διαδικασίας και δη σε σφαίρα πολύ ευρύτερη από τη ρύθμιση στενά οικονομικών συμφερόντων, από όπου η ΕΟΚ είχε ξεκινήσει.

2. Για να αποκτήσει, πάντως, κάποτε ουσιαστική και μάλιστα θετική σημασία η νέα Χάρτα θα πρέπει όχι μόνο να μην υστερεί του διεθνούς και ιδιαίτερα του ευρωπαϊκού κεκτημένου στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, αλλά και να συμβάλλει σε περαιτέρω εξέλιξη των αντιλήψεων και τάσεων, που η διεθνής και ιδίως η ευρωπαϊκή πρακτική γέννησαν, για την αποτελεσματικότερη και ουσιαστικότερη προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Αλλιώς η Χάρτα αυτή μπορεί να αποβεί ουσιαστικά περιττή αν όχι επιζήμια.

Δε θεωρούμε άσκοπο να τονίσουμε ότι, όπως είναι γνωστό, όλες οι χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι και μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο διαθέτει ήδη αξιόλογη νομική θωράκιση των

δικαιωμάτων του ανθρώπου, ατομικών και πολιτικών (ΕΣΔΑ) καθώς και οικονομικών και κοινωνικών (μετά την πρόσφατη κωδικοποίηση και τον εμπλουτισμό με πρόσθετα πρωτόκολλα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη). Θα ήταν λοιπόν οπισθοδρομικό και αποφευκτέο να περιληφθούν στη Χάρτα της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 χωρών αρχές και διατάξεις που να μειονεκτούν απέναντι των αντίστοιχων ή ανάλογων διατάξεων των instruments του Συμβουλίου της Ευρώπης που περιλαμβάνει 41 χώρες, δηλαδή τις ίδιες 15 της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και πολύ περισσότερες άλλες που βρίσκονται σε στάδιο μετάβασης («transition») προς τη δημοκρατία και το Κράτος δικαίου.

Αλλά και οι τάσεις που προκύπτουν από τα νεότερα Συντάγματα των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν επιτρέπεται να αγνοηθούν, αφού και αυτές αποτελούν ευρωπαϊκό κεκτημένο.

3. Η Χάρτα, εμπνεόμενη από τις παραπάνω αρχές, θα μπορούσε όχι μόνο να εισαγάγει ρητώς μερικά νεώτερα δικαιώματα, αλλά και να διατυπώσει με βάση νέο πνεύμα μερικά παλαιότερα δικαιώματα. Παρακάτω θα αναφέρουμε μερικές προτεινόμενες ειδικές διατάξεις που στηρίζονται σε αυτή την κατευθυντήρια γραμμή.

B. ΕΙΔΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

1. Κατ' αρχήν θεωρούμε ότι πρέπει να καθιερωθεί στη Χάρτα μία ουσιαστικότερη έννοια της ισότητας. Η πράξη απέδειξε, όπως αναγράφει σειρά ιστορικών αποφάσεων της Ολομέλειας του Ελληνικού Συμβουλίου της Επικρατείας (Αποφάσεις 1917-1929/1998 και 1933/1998 της 8ης Μαΐου 1998) ότι η καθιέρωση απλώς τυπικής ισότητας ενώπιον του νόμου για όλους, αποτελεί υποκρισία και στην πράξη διαιώνιση της αδικίας σε βάρος των μειονεκτουσών και περιθωριοποιημένων κοινωνικο-οικονομικών ομάδων, κατηγοριών κλπ. Η μεγαλύτερη από αυτές τις ομάδες είναι οι γυναίκες (μισός πληθυσμός της γης).

Γι' αυτό η λήψη ειδικών θετικών μέτρων όχι μόνο δεν αποτελεί «διάκριση» λόγω φύλου, χρώματος, θρησκευματος κτλ, δηλαδή περιορισμό ή

αναίρεση της ισότητας, αλλά μέσο για εφαρμογή ουσιαστικής ισότητας και παραμερισμό της κοινωνικής αδικίας, δηλαδή ουσιαστικών διακρίσεων.

Επιτρέψτε μας να υπενθυμίσουμε τις σχετικές διατυπώσεις για την ισότητα των άρθρων των εξής Ευρωπαϊκών Συνταγμάτων:

- α) Γερμανικού, άρθρο 3 παρ. 2,
- β) Πορτογαλικού, άρθρο 9 παρ. d και h, άρθρο 109,
- γ) Αυστριακού, άρθρο 7 παρ. 2,
- δ) Ιταλικού, άρθρο 3,
- στ) Γαλλικού, άρθρο 3 όπως τροποποιήθηκε πρόσφατα,
- ε) Διαφόρων γερμανικών Länder.

Στην Convention εναπόκειται να επιλέξει μία από αυτές ως διατυπώσεις ή άλλη ευστοχότερη κατά την κρίση της.

Ειδικά για την ισότητα των φύλων αναγκαία παρίσταται από την πράξη η αναφορά ρητής διάταξης στη Χάρτα προσθετέας μετά τη γενική διάταξη περί ισότητας. Η διάταξη αυτή πρέπει να εμπνέεται από τις σχετικές διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης εναντίον των Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW), η οποία έχει ήδη εισαχθεί στα δικαιοσύσια συστήματα των Χωρών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού όλες την κύρωσαν.

Πιο συγκεκριμένα, πιστεύουμε ότι αναγκαία και σύμφωνη με το σήμερα κρατούν πνεύμα διεθνώς και στην Ευρώπη με ειδικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ιδίως άρθρο 2 παρ. 4 της Οδηγίας 76/207/9.2.1976), όπως ερμηνεύθηκε και από πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του Λουξεμβούργου (Απόφ. 1 της 28^{ης} Μαρτίου 2000, *Affaire Badeck* C-158/97) είναι η παρακάτω διατύπωση πρόσθετης παραγράφου στο άρθρο 1α του Conven 36: *«1. Η ουσιαστική ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών πρέπει να εξασφαλίζεται και να προάγεται σε όλους τους τομείς. Οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου απαγορεύεται. 2. Ενδείκνυται η λήψη προσωρινών θετικών μέτρων, κατά κύριο λόγο για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών, που θα ισχύουν έως ότου επιτευχθεί ουσιαστική ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών»*

2. Χρήσιμη θεωρούμε και τη ρητή αναφορά της αρχής ότι κάθε συναλλαγή που αφορά το ανθρώπινο σώμα ή τμήμα του απαγορεύεται ως

αντιστρατευόμενη την ανθρώπινη αξία, την αξιοπρέπεια, τη σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία ή ακεραιότητα, ακόμα και τη ζωή σε όχι λίγες περιπτώσεις, και πρέπει να τιμωρείται, αφού το ανθρώπινο σώμα είναι αγαθό *extra commercium*. Συνεπώς οι νέες μορφές δουλείας, ιδίως η σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών και των παιδιών ως διεθνικό οργανωμένο έγκλημα που μαστίζει σήμερα την Ευρώπη, καθώς και η εμπορία οργάνων για μεταμόσχευση, συχνά συνδυασμένη με βαρύτατα εγκλήματα, πρέπει να ανασχεθούν με ριζικά μέτρα σε συνεργασία όλων των χωρών –τιμωρητικά των ενόχων και κοινωνικής συμπαράστασης και ένταξης των θυμάτων - βάσει προγράμματος συνεργασίας όλων των ευρωπαϊκών χωρών.

Σχετική διάταξη θα πρέπει να εισαχθεί στο άρθρο 1 (CONVENT 28).

3. Η πράξη απέδειξε ότι ορισμένες καταστρατηγήσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου με επίκληση δήθεν εθίμων θρησκευτικών, πολιτισμικών, ιστορικών που σήμερα ενισχύονται ιδίως από πολιτικές ή θρησκευτικές αρχές που εμπνέονται από θρησκευτικό εξτρεμισμό (φονταμενταλισμό) πρέπει να σταματήσουν. Συχνά συνίστανται σε κατάργηση σχεδόν όλων των δικαιωμάτων του ανθρώπου ευρείων λαϊκών μαζών, ιδίως των γυναικών.

Η εισαγωγή στη Χάρτα διατάξεων ανάλογων με των παρ. I 5 και II B 3, 38 της Διακήρυξης και του Προγράμματος Δράσης της Βιέννης του 1993 για τα ανθρώπινα δικαιώματα, θεωρούμε ότι επιβάλλεται από τη σημερινή συγκυρία, ακόμα και στην Ευρώπη, όπου οι σε ευρωπαϊκές χώρες διαβιούντες πολυάριθμοι οπαδοί τέτοιων κινημάτων, (ιδίως ισλαμιστικών, αλλά και του Βατικανού) επιμένουν να εφαρμόζουν πρακτικές αντίθετες με τα δικαιώματα του ανθρώπου.

4. Η ρητή απαγόρευση της θανατικής ποινής στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ώρα πλέον να θεσπισθεί στη Χάρτα των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

5. Last but not least, θεωρούμε επιβαλλόμενη την ενίσχυση από τη σχεδιαζόμενη Χάρτα των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων γενικά. Το Συμβούλιο της Ευρώπης το έπραξε ήδη με τη διεύρυνση και ενίσχυση της Χάρτας του Τορίνο το 1991 (Πρωτόκολλο τροποποίησης του Ευρωπαϊκού

Κοινωνικού Χάρτη, ETS αρ. 142, Ν. 2422/1996, ΦΕΚ Α' 144) και ιδίως με την προσθήκη σε αυτήν του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της 9^{ης} Νοεμβρίου 1995, που για πρώτη φορά αναγνωρίζει και δικαίωμα συλλογικής αναφοράς-προσφυγής για παραβιάσεις κοινωνικών δικαιωμάτων.

Εκείνο, όμως, που επιβάλλει την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ενίσχυση αυτών των δικαιωμάτων είναι το γεγονός που προέκυψε από τη διεθνή πρακτική και έντονα διακήρυξε η πρόσφατη Παγκόσμια Διάσκεψη της Γενεύης (Copenhagen +5, 24-26 Ιουνίου 2000) ότι η οικονομική παγκοσμιοποίηση γίνεται διαρκώς πιο απάνθρωπη και καταλυτική της δικαιοσύνης μεταξύ ατόμων και χωρών (αφού ελάχιστοι πλούσιοι, άτομα και Κράτη, γίνονται διαρκώς πλουσιότεροι, ενώ οι λαϊκές μάζες και οι χώρες του τρίτου κόσμου γίνονται φτωχότερες). Αλλά γίνεται καταλυτική και της ίδιας της δημοκρατίας (αφού διαρκώς λιγότεροι άνθρωποι σε κάθε χώρα γίνονται οι κύριοι ιδιοκτήτες του πλούτου και των ΜΜΕ). Έτσι πρώτη εξουσία καθίσταται μία εξουσία ελάχιστων προσώπων, μη αναγνωριζόμενη από τα δημοκρατικά συντάγματα, μη εκλεγόμενη από τον λαό και ουσιαστικά μη ελεγχόμενη (αφού οι πολιτικοί την φοβούνται και όχι αυτή τους πολιτικούς).

Η ανάσχεση αυτής της εξέλιξης, την οποία τα όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα προστατευόμενα κοινωνικά δικαιώματα μπορούν να χαλιναγωγήσουν, εν μέρει τουλάχιστον, θα είναι προς το συμφέρον όλων – και των ολίγων πλουσίων– αφού έτσι θα μπορούσαν να αποφευχθούν μοιραίες συγκρούσεις κοινωνικές και πόλεμοι.

Η ευρωπαϊκή εξέλιξη των τελευταίων ετών καταδεικνύει κραυγαλέα την εμφάνιση όλων των παραπάνω φαινομένων και αποδεικνύει ότι ο παραμερισμός ή ο περιορισμός των κοινωνικών δικαιωμάτων αποτελεί πολιτική άδικη, αντιδημοκρατική και άφρονα.

Αθήνα, 11 Ιουλίου 2000